

RIIGIKOHUS
*****

ÕIGUSTEABE- JA KOOLITUSOSAKOND

Juriidilisest isikust pankrotivõlgnikuga seotud isikute ärikeeld

Kohtupraktika analüüs

Kätlin Piho

analüütik

Tartu

2019

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. ÕIGUSLIK REGULATSIOON JA RIIGIKOHTU PRAKTIKA	4
1.1. FÜÜSILISEST ISIKUST PANKROTIVÕLGNIKU ÄRIKEELD.....	4
1.2. JURIIDILISEST ISIKUST VÕLGNIKU JUHTORGANI LIIKME PANKROTIMENETLUSE AEGNE ÄRIKEELD.....	4
1.2.1. Ärikeelu eesmärk.....	4
1.2.2. Ärikeelu tagajärjed	5
1.2.3. Ärikeelu määramine	6
1.2.4. Ärikeelu muutmine ja lõppemine	8
1.2.5. Menetluskulud.....	8
1.3. PANKROTIMENETLUSE JÄRGNE ÄRIKEELD	9
2. MAA- JA RINGKONNAKOHTU PRAKTIKA ÜLEVAADE.....	10
2.1. JURIIDILISEST ISIKUST VÕLGNIKU JUHTORGANI LIIKME PANKROTIMENETLUSE AEGNE ÄRIKEELD.....	10
2.1.1. Statistika.....	10
2.1.2. Ärikeelu kohaldamine ja selle põhjendamine	10
2.1.2.1. Põhjendatud kuriteokahtlus	10
2.1.2.2. Isiku ohtlikkus	12
2.1.2.3. Ärikeelu ulatus	14
2.1.2.4. Isiku ärakuulamine	15
2.1.2.5. Ärikeelu jõustumine	15
2.1.3. Kahekordne ärikeeld	16
2.1.4. Ärikeelu lõpetamine	16
2.1.5. Ärikeelu kohaldamata jätmise	16
2.2. PANKROTIMENETLUSE JÄRGNE ÄRIKEELD	17
KOKKUVÕTE	18
KASUTATUD MAA- JA RINGKONNAKOHTU LAHENDID	19

SISSEJUHATUS

Käesolev analüüs uurib pankrotiseaduse (PankrS) §-s 91 sätestatud ärikeelu kohaldamise praktikat. Analüüs keskendub PankrS § 91 lg-s 2 sätestatud juriidilise isiku juhtorgani liikme suhtes kohaldatava ärikeelu määramise praktikale. Lisaks uurib analüüs PankrS § 91 lg-s 3 sätestatud pankrotimenetluse järgse ärikeelu kohaldamist. Füüsilisest isikust pankrotivõlgnikule kohaldatava automaatse ärikeelu leevendamist ei uurita.

Eelmine kohtupraktika analüüs ärikeelu kohta pärineb aastast 2009.¹ Nimetatud analüüsist nähtus, et ärikeelu määramine juhtorgani liikmetele äriühingu pankroti korral ei ole sage, taotluse esitas reeglina pankrotihaldur ja üldjuhul kohus sel juhul ärikeeldu ka kohaldas. Samuti tuli analüüsist välja, et praktika on sarnastes olukordades erinev ja ärikeelu määramist ei olnud sageli piisavalt põhjendatud.

Riigikohtu tsiviilkolleegiumi kogu koos seis tegi 22. veebruaril 2010. a lahendi², millega tõlgendas PankrS § 91 lg 2. Kolleegium asus seisukohale, et nimetatud sätte alusel saab ärikeeldu kohaldada üksnes isiku suhtes, kes on pannud pankrotistunud juriidilist isikut juhtides suure tõenäosusega toime kuriteo, kuid keda ei ole selle eest veel süüdi tunnistanud (põhjendatud kuriteokahtlus) ning kelle puhul on oht, et ta võib ärikeelu kohaldamata jätmisel toime panna uusi kuritegusid. Riigikohus rõhutas seejuures, et ärikeelu kohaldamiseks ei piisa üksnes võimaliku kahju tekitamisest. Erialakirjanduses on märgitud, et selline kitsendav tõlgendus sättele võib tuua praktikas kaasa selle, et PankrS § 91 lg-s 2 sätestatud ärikeeldu ei ole peaaegu võimalik kohaldada.³

Käesoleva analüüsi eesmärgiks on uurida eelpool nimetatud riigikohtu lahendi järgset maa- ja ringkonnakohtu PankrS § 91 lg-te 2 ja 3 kohaldamise praktikat. Analüüs teeb ka ülevaate valdkonna õiguslikust regulatsioonist ja riigikohtu praktikast. Muu hulgas otsitakse analüüsi käigus vastust järgmistele küsimustele:

- Kui palju üldse määratakse ärikeeldusid juriidilisest isikust pankrotivõlgniku juhtorgani liikmetele?
- Kuidas kohtud põhjendavad pankrotimenetluse aegse ärikeelu määramist juriidilise isiku juhtorgani liikmele (PankrS § 91 lg 2) ning kuidas sõnastatakse ärikeelu ulatus?
- Kas kohus leevendab või tühistab juba määratud ärikeelu, kui määramise aluseks olevad asjaolud muutuvad?
- Kui palju ja millistel juhtudel kohaldatakse pankrotimenetluse järgset ärikeeldu (PankrS § 91 lg 3)?

Analüüsi aluseks on kohtute infosüsteemist (KIS2) kättesaadavad lahendid, mis on tehtud ajavahemikus jaanuar 2011 – aprill 2019.

Seisuga 12.04.2019 on äriregistri andmetel kehtiv ärikeeld 802 isikul.⁴ E-äriregistri infosüsteem ei võimalda näha andmeid, millise pankrotiseaduse sätte alusel on ärikeeld kohaldatud. Kuna füüsilisest isikust pankrotivõlgnikule kohaldatakse ärikeeld automaatselt, siis võib eeldada, et pea kõigi nende puhul on tegemist füüsilisest isikust pankrotivõlgnikega.

---

¹ M. Vutt. Ärikeeld Pankrotimenetluses.

https://www.riigikohus.ee/sites/default/files/elfinder/analyyisid/2009/arikeeldpankrotimenetluses_margit_vutt_loplik.pdf

² RKTkm 22.02.2010, 3-2-1-124-09.

³ P. Varul. Maksejõuetuse areng Eestis. Juridica, 2013/4, lk 237.

⁴ <https://ariregister.rik.ee/arikeelud>

1. ÕIGUSLIK REGULATSIOON JA RIIGIKOHTU PRAKTIKA

1.1. FÜÜSILISEST ISIKUST PANKROTIVÕLGNIKU ÄRIKEELD

PankrS § 91 lg 1 kohaselt ei tohi füüsilisest isikust võlgnik tema pankroti väljakuulutamisest kuni pankrotimenetluse lõpuni kohtu loata olla ettevõtja, juriidilise isiku juhtorgani liige, juriidilise isiku likvideerija ega prokurist. Seega kohaldub füüsilisest isikust pankrotivõlgnikule ärikeelu regulatsioon automaatselt ja selle seadmist ei ole vaja põhjendada. Küll on kohtul võimalik ärikeeldu leevendada ja otsustada, millisel juhul võib pankrotivõlgnik pankrotimenetluse kestel siiski ettevõtlusega tegeleda. Riigikohus on leidnud, et PankrS § 91 lg 1 eesmärgiks on pankrotimenetluse tagamine.⁵

1.2. JURIIDILISEST ISIKUST VÕLGNIKU JUHTORGANI LIIKME PANKROTIMENETLUSE AEGNE ÄRIKEELD

1.2.1. Ärikeelu eesmärk

PankrS § 91 lg 2 järgi võib kohus juriidilisest isikust võlgniku pankroti korral määrata, kes selle seaduse § 19 lg-tes 1 ja 3 nimetatud isikutest⁶ ei või pankrotimenetluse lõpuni olla ettevõtja, juriidilise isiku juhtorgani liige, juriidilise isiku likvideerija ega prokurist.

Riigikohtu tsiviilkolleegium analüüsis tsiviilasjas [3-2-1-124-09](#) PankrS § 91 lg-s 2 sätestatud ärikeelu sisu ja eesmärgi. Kolleegium märkis, et PankrS § 91 lg 2 sõnastus on sedavõrd lai, et sellest ei ole võimalik üheselt järeldada, mis eesmärgil seda sätet peaks kohaldama ning kas PankrS § 91 lg 2 eesmärk erineb sama paragrahvi esimese või kolmanda lõike eesmärgist. Kolleegium leidis varasemale praktikale⁷ viidates, et PankrS § 91 lg 2 järgne ärikeeld on oma olemuselt **preventiivne sunnivahend**.⁸

Kolleegiumi arvates tuleb PankrS § 91 lg-t 2 tõlgendada kitsendavalt, kuna ärikeeluga riivatakse intensiivselt järgmiseid isiku põhiõigusi:

- töökoha valiku vabadust (põhiseaduse (PS) § 29 lg 1);
- ettevõtlusvabadust (PS § 31);
- omandi kasutamise vabadust (PS § 32 lg 2).

Samuti õigustab kitsendavat tõlgendamist see, et karistuslikul eesmärgil saab isiku suhtes ärikeeluga sarnaseid meetmeid kohaldada üksnes karistusseadustiku (KarS) §-de 49 (tegutsemiskeeld) või 49¹ (ettevõtluskeeld) alusel.⁹

---

⁵ RKTkm 22.02.2010, [3-2-1-124-09](#), p 19.

⁶ Juhtorgani liige, likvideerija, täisühingu osanik, usaldusühingu täisosanik, vähemalt 1/10 suurust osalust omav osanik või aktsionär, prokurist ja raamatupidamise eest vastutav isik.

⁷ RKTkm 27.03.2000, [3-2-1-26-00](#); RKTkm 09.05.2000, [3-2-1-70-00](#); RKTkm 12.01.2005, [3-2-1-158-04](#), p 12.

⁸ RKTkm 22.02.2010, [3-2-1-124-09](#), p 15.

⁹ Pikemalt saab tegutsemis- ja ettevõtluskeelust lugeda M. Sedmani analüüsist „Ettevõtlus- ja tegutsemiskeeld kohtupraktikas 2014–2019“.

KarS § 49 kohaselt võib kohus kutse- või ametiõiguste kuritarvitamise või ametikohustuste rikkumisega seotud kuriteo eest lisakaristusena kohaldada teataval ametikohal töötamise või teataval tegutsemisalal tegutsemise keeldu kuni kolmeks aastaks.

KarS § 49¹ lg 1 kohaselt võib kohus kelmuse, usalduse kuritarvitamise, altkäemaksu andmise või vahendamise, mõjuvõimuga kauplemise, avaliku usalduse vastase kuriteo, seadusliku alusega Eestis viibiva välismaalase töötamise võimaldamise või majanduslase kuriteo eest lisakaristusena kohaldada ettevõtluskeeldu ühest kuni viie

Eeltoodud põhjustel asus kolleegium seisukohale, et PankrS § 91 lg 2 alusel saab ärikeeldu kohaldada **üksnes isiku suhtes, kes on pannud pankrotistunud juriidilist isikut juhtides suure tõenäosusega toime kuriteo**, kuid keda ei ole selle eest veel süüdi tunnistanud (põhjendatud kuriteokahtlus) ning **kelle puhul on tõsine oht, et ta võib ärikeeldu kohaldamata jätmisel toime panna uusi sarnaseid kuritegusid**. Ärikeeldu kohaldamiseks ei piisa väärtokahtlusest või üksnes võimalikust kahju tekitamisest.¹⁰

Kuna ärikeeld on preventiivne õiguskaitsevahend, siis võib ta sarnaselt kriminaalmenetluses rakendatavate tõkenditega takistada edasiste kuritegude toimepanemist. Samas ei ole ärikeeldu eesmärgiks isiku vastu algatatud kriminaalmenetluse tagamine, sest ärikeeldu kohaldamine ei ole seotud kriminaalmenetlusega konkreetse isiku suhtes, vaid võlgniku pankrotimenetlusega. Ka ei sõltu ärikeeldu kestus võimaliku kriminaalmenetluse kestusest, vaid on piiratud pankrotimenetluse kestusega, mis võib olla kriminaalmenetlusest nii lühem kui ka pikem. Lisaks saab ärikeeldu isiku suhtes kohaldada sõltumata sellest, kas ta on tunnistanud kriminaalasjas kahtlustatavaks või süüdistatavaks.¹¹ PankrS § 91 lg 2 eesmärgiks ei ole ka isiku karistamine mingi toime pandud süüteo eest. Karistuslikul eesmärgil saab isikult võtta õiguse tegeleda ettevõtlusega või kuuluda juriidilise isiku teatud organitesse üksnes KarS § 49 või § 49¹ alusel. PankrS § 91 lg 2 eesmärgina ei saa olla õigusriiklikult aktsepteeritav isiku karistamine pankrotistunud juriidilist isikut juhtides oletatavasti toime pandud, st nõuetekohaselt tuvastamata süüteo (süütegude) eest.¹²

Ärikeeldu eesmärgina on varasemas praktikas nähtud ka pankrotimenetluse tagamise funktsiooni.¹³ Asjas [3-2-1-124-09](#) märkis tsiviilkolleegium, et PankrS § 91 lg 2 järgne ärikeeld saab võlgniku pankrotimenetlust tagada üksnes piiratult. Võlgniku juhatuse liige ei saa pankrotimenetluses võlgniku varaga enam toiminguid teha, kuna vara käsutusõigus on halduril. Samuti ei taga ärikeeld isiku kättesaadavust pankrotimenetluses, nagu seda teeb nt elukohast lahkumise keeld. Ärikeeluga isiku võimalik motivatsioon aidata ärikeelust vabanemise lootuses paremini kaasa menetluse kiirele toimumisele ei põhjendaks üldjuhul samuti ärikeeldu seadmist, kuna tema võimalused menetluse kestust mõjutada on tihti piiratud.¹⁴

Lisaks on varem nähtud üheks ärikeeldu eesmärgiks ka pankrotivõlgniku ja tema võlausaldajate kahju hüvitamise nõuete tagamist.¹⁵ Asjas [3-2-1-124-09](#) leidis kolleegium, et ka seda eesmärki saab ärikeeld täita üksnes piiratult. Seaduses ei ole ette nähtud juhatuse liikmete laialdast isiklikku vastutust juriidilise isiku kohustuste eest. Kui lisakohustuste võtmise takistamist võiks iseenesest näha ka ärikeeldu seadmise põhjendusena, ei tagaks ärikeeld seda sisuliselt. Kuna ärikeeld piirab isiku võimalusi tulu teenida ja oma vara suurendada, võib tulemus olla ka hoopis vastupidine.¹⁶

1.2.2. Ärikeeldu tagajärjed

Ärikeeldu määrus kuulub TsMS § 478 lg 4 esimese lause järgi viivitamatule täitmisele alates päevast, kui see ärikeeldu alusele isikule teatavaks tehakse (sama järeldeb PankrS § 5 lg-st 3). Seega tekib isikul kohe alates ärikeeldu määruse saamisest kohustus oma tegevus ärikeeluga

---

aastani. KarS § 49¹ lg 2 kohaselt ei tohi isik, kelle suhtes kohus on kohaldanud ettevõtluskeeldu, olla kohtu poolt määratud ajavahemikul ettevõtja, juriidilise isiku juhtorgani liige, juriidilise isiku likvideerija ega prokurist ega muul viisil osaleda juriidilise isiku juhtimises.

¹⁰ RKTkm 22.02.2010, [3-2-1-124-09](#), p 15.

¹¹ Samas, p 16.

¹² Samas, p 18.

¹³ RKTkm 12.01.2005, [3-2-1-158-04](#), p 12.

¹⁴ RKTkm 22.02.2010, [3-2-1-124-09](#), p 19.

¹⁵ RKTkm 27.03.2000, [3-2-1-26-00](#), RKTkm 12.01.2005, [3-2-1-158-04](#), p 12.

¹⁶ RKTkm 22.02.2010, [3-2-1-124-09](#), p 20.

kooskõlla viia. Kui isik on enne ärikeelu määramist kohtult taotlenud aega oma tegevuse kooskõlla viimiseks ärikeeluga, peaks kohus isikule selle aja TsMS § 478 lg 4 teise lause alusel võimaldama.¹⁷

Ärikeelu rikkumisel on tsiviilõiguslikud ja karistusõiguslikud tagajärjed. Ärikeelu jõustumine ei katkesta iseenesest isiku kuulumist kolmanda juriidilise isiku juhatusse või nõukokku või muuda tema ametiseisundit kohtumääruse alusel määratud likvideerijana. Samuti ei mõjuta kohtulahendiga likvideerijaks või juhatuse liikmeks määratud isikule ärikeelu kohaldamine tema määramise kohtulahendi kehtivust. Samamoodi ei mõjuta ettevõtjaks olemise keeld ärikeelu aluse isiku tehtud tehingute kehtivust ega tema omandatud õigusi ega kohustusi. Ärikeelu saanud isikul on endal kohustus tagada, et ta ärikeeldu ei rikuks, mh ei annaks nõusolekut enda valimiseks juhatuse liikmeks või astuks juhatusest tagasi ning hoiduks keelatud majandustegevusega tegelemast. Samas peab ka äriühing, kelle juhatusse ärikeeluga isik kuulub, tagama, et tema juhatuse koosseis vastaks seadusele. ÄS § 180 lg 3¹ sätestab, et juhatuse liikmeks ei või olla mh isik, kellel on keelatud olla juhatuse liige kohtulahendi alusel. Juhatuse koosseisu seadusega vastavusse viimist saab äriühingult nõuda registripidaja ÄS § 59 lg 6 alusel.¹⁸

Selge ei ole, kas Eestis määratud ärikeeld takistab isikul tegutsemast välisriigis juriidilise isiku juhtorgani liikme või mõnel muul sarnasel ametikohal. PankrS § 91 sõnastust ei tulene, kas sättel on piiriülene mõju. Ühelt poolt on Eesti seadusandjal huvi selle vastu, et isikud, kellele on Eesti kohtus määratud ärikeeld, ei saaks sellisest keelust kõrvale kalduda välisriigi äriühingu juhatuse liikmena Eestis tegutsedes, samas on praktikas äärmiselt raske kontrollida, kas isik tegutseb mõne välisriigi äriühingu juhatuse liikmena.¹⁹

Küll aga ei ole Eestis võimalik juhatuse liikmena kanda registrisse isikut, kellele on Soomes määratud ärikeeld. Äriregistri infosüsteem kuvab kohtunikuabidele Soome ärikeelud, nii et neid kontrollitakse samamoodi nagu Eestis seatud ärikeeldusid. Kui infosüsteemist nähtub, et isikule on Soomes määratud ärikeeld ja Eesti äriühing soovib teda juhatuse liikmena registrisse kanda, siis ei ole see võimalik.²⁰

Ärikeelu rikkumine on kriminaalkorras karistatav KarS § 373 järgi rahalise karistusega või kuni üheaastase vangistusega.

1.2.3. Ärikeelu määramine

Ärikeelu määramine lahendatakse PankrS § 3 lg 2 kolmanda lause ja TsMS § 475 lg 1 p 12² järgi hagita menetluses. Nii PankrS § 91 lg 2 kui ka TsMS § 476 lg 1 võimaldavad kohtul määrata ärikeelu omal algatusel. See tähendab mh, et kui võlgniku pankrotihaldur pöördub kohtu poole isikule ärikeelu kohaldamise palvega, ei ole kohus avaldusega seotud. Seega ei saa pankrotihaldur kaevata ka ärikeelu määramata jätmise peale. PankrS § 91 lg 4 esimese lause järgi saab isik, kellele ärikeeldu kohaldati, esitada selle määruse peale määruskaebuse. Muudele isikutele määruskaebuse õigust ette nähtud ei ole.²¹

Isik, kelle suhtes on alustatud ärikeelu seadmise menetlust, **tuleb** enne ärikeelu määramist üldjuhul **ära kuulata**. Kuna ärikeeld piirab isiku põhiõigusi ja pankrotimenetlus võib kesta

---

¹⁷ Samas, p 36.

¹⁸ Samas, p 25.

¹⁹ M. Torga, J. Sarv. Äri- ja ettevõtluskeeldude piiriülene mõju. Juridica 2017/8, lk 553.

²⁰ Kohtu registriosakonna kokukord § 248 lg 2, <https://www.riigiteataja.ee/akt/111012019008>. Justiitsministri määrus „Välisriigis määratud ärikeeldude tunnustamine Eestis“, <https://www.riigiteataja.ee/akt/13185674>.

²¹ RKTkm 22.02.2010, [3-2-1-124-09](https://www.riigiteataja.ee/akt/13185674), p-d 27–28.

suhteliselt pikka aega, võib isiku ärakuulamine ära jääda üksnes vältimatul juhul, eelkõige kui isik ei ole kohtule kättesaadav või ei kasuta kohtu pakutud ärakuulamise võimalust. Isiku ärakuulamisel tuleb lähtuda TsMS § 477 lg-s 4 sätestatud põhimõtetest. Ärakuulamiseks ei pea korraldama kohtuistungit.²²

Kuna ärikeeldu tuleb isiku suhtes kohaldada esmajoones kui preventiivset sunnivahendit, tuleb selle kohaldamist ka ärikeelu määruses põhjendada. Kohtul tuleb PankrS § 91 lg 2 kohaldamisel **esmal näidata põhjendatud kuriteokahtlus**, st et kohtul on alust arvata, et isik on pankrotistunud juriidilist isikut juhtides pannud suure tõenäosusega toime kuriteo. Kuriteokahtlus peab tuginema konkreetsetele andmetele ja kohus ei saa selle põhjendamisel piirduda üksnes üldsõnalise tõdemusega, et asja materjalide pinnalt on olemas põhjendatud kuriteokahtlus. Põhjendatud kuriteokahtluse kui ärikeelu kohaldamise eelduse tuvastamine ei ole aga mõistetavalt isiku süüküsimuse lõplik otsustamine. Seetõttu on kohtul kuriteokahtluse püstitamisel võimalik teatud piirides kõrvale kalduda tsiviilkohtumenetluse seadustikus sätestatud tõendamisreeglitest, samuti kehtib kõnealuse küsimuse lahendamisel nn lihtsustatud tõendamisstandard. Näiteks on kohtul kuriteokahtluse olemasolu hinnates tavapärasest suuremas ulatuses võimalik tugineda olemasolevate tõendite kõrval ka üldinimlikule ja pankrotimenetluslikule kogemusele.²³

Ärikeelu määruses **tuleb põhjendada ka isiku ohtlikkust**. Määruses tuleb esitada põhjendused, miks kohus leiab, et isik võib edaspidi ettevõtjana tegutsedes või juriidilist isikut juhtides toime panna kuritegusid. Isiku ohtlikkust hinnates tuleb kohtul esmajoones arvestada neid pankrotivõlgnikku juhtides toime pandud tegusid, milles isikut kahtlustatakse. Silmas tuleb pidada eeskätt seda, kui võrd ulatuslik mõju võis olla isiku tegudel juriidilise isiku maksejõuetuks muutumisele ja võlausaldajate huvide kahjustamisele. Näiteks kahtlus, et osanikust juhatuse liige on üks kord omastanud väikese summa pankrotivõlgniku raha, ei pruugi olla ärikeelu kohaldamist õigustavaks ohuhinnanguks. Samuti tuleb isiku ohtlikkuse hindamisel põhjendada, kas ja miks kohtleb kohus isikut talle ärikeelu määramisel teisiti kui sama juriidilise isiku teisi juhatuse liikmeid. Täiendavalt saab ärikeelu kohaldamise kaalumisel arvestada ka isiku varasemat käitumist muude juriidiliste isikute juhtimisel.²⁴

Riigikohus on haldusasjas [3-3-1-15-06](#) leidnud, et ärikeelu kohaldamine ei või olla üldine, ning et ärikeelu kohaldades peab kohus märkima, millise ettevõtluse või muu majandustegevusega ei või füüsiline isik tegelda.²⁵ Kuna ärikeeld kitsendab nii isiku töökoha valiku vabadust, ettevõtlusvabadust kui ka omandi käsutamise vabadust, **peab kohus kaaluma, millises osas ta isikule kitsendusi seab**. Määruse resolutsioonis ei piisa üksnes PankrS § 91 lg 2 loetelu kordamisest. Minimaalselt tuleb täpsustada, mis on isikule keelatud, kui kohus keelab tal ettevõtjaks olemise, nt tuleb märkida, mis valdkonnas ei tohi ta iseseisva majandustegevusega püsivalt tegeleda. Isikul peab olema võimalik ärikeelu määrusest järeldada, millised võimalused talle sissetuleku teenimiseks jäävad. Vajadusel tuleb täpsustada, kas isikul keelatakse üksnes juhatuse liikmena tegutseda või tehakse seda mingite juriidiliste isikute liikide kohta (nt jäetakse isikule õigus osaleda korteriühistu juhatuses) või piiratakse tema osalemist mingil kindlal tegevusalal (nt ehituses või kinnisvaravahenduses) tegutseva juriidilise isiku juhtimises.²⁶

---

²² Samas, p 29.

²³ Samas, p 32.

²⁴ Samas, p 33

²⁵ RKHKo 05.04.2006, [3-3-1-15-06](#), p 8.

²⁶ RKTkm 22.02.2010, [3-2-1-124-09](#), p 34.

1.2.4. Ärikeelu muutmine ja lõppemine

Pankrotimenetluse lõppemisega lõpeb ärikeeld PankrS § 91 lg 2 järgi automaatselt. Ärikeeld lõpeb muu hulgas pankroti raugemisega, aga ka pankrotimääruse tühistamisel. Ärikeelu lõpetamiseks ei pea kohus sellisel juhul tegema eraldi määrust ärikeelu lõpetamise kohta.

Kohus võib pankrotimenetluse ajal isiku ärikeelu alt vabastada või ärikeelu ulatust kitsendada või laiendada. Riigikohus on leidnud, et kuigi PankrS § 91 lg 2 seda selgelt ei sätesta, võib kohus muu hulgas anda isikule nõusoleku osalemiseks mingi konkreetse juriidilise isiku juhatuses või mingi tehingu tegemiseks. Isik tuleb ärikeelu alt vabastada, kui tema ohtlikkust põhjendavad asjaolud on ära langenud, nt isik on õigeks mõistetud kuriteos, millest lähtudes kohus ärikeeldu põhjendas. Sellisel juhul teeb maakohus ärikeelu lõpetamise määruse.²⁷

1.2.5. Menetluskulud

Riigikohtu üldkogu asus otsuses [3-2-1-134-16](#) seisukohale, et olukorras, kus kohus kaalub ärikeelu kohaldamist pankrotis äriühingu juhtorgani liikme suhtes ja ärikeeld jääb määramata, on alus jätta menetluskulud (nii kohtukulud kui ka kohtuvälised kulud) Eesti Vabariigi kanda.²⁸

Ärikeelu kohaldamise menetluses on menetlusosaliseks vaid isik, kelle suhtes ärikeelu kohaldamist kaalutakse. Ärikeelu kohaldamise menetluse algatajaks on kohtu vahendusel riik ning sellele allutatud isikul ei ole võimalik menetlust vältida.²⁹

Üldkogu leidis, et ärikeelu määramise menetlus on üldjuhul keerukas, muu hulgas põhjusel, et PankrS § 91 lg 2 sätestab üksnes selle, et kohus võib määrata pankrotis äriühingu juhtorgani liikmele ärikeelu, kuid ei täpsusta, milliste kriteeriumide alusel kohus otsustab, kas ärikeeld määrata või mitte. Kuna ärikeelu määramine tähendab isiku jaoks põhiõiguste märkimisväärset riivet, kuid samas ei näe seadus ette kriteeriume, mille alusel kohus otsustab, kas ärikeeld tuleb määrata või mitte, siis tuleb pidada põhjendatuks, et isik, kelle suhtes ärikeelu määramist kaalutakse, kasutab enda kaitseks ja ärikeelu määramise vältimiseks lepingulise esindaja osutatavat õigusabi ning teeb tõendite hankimiseks kulutusi. Ärikeelu kohaldamine piirab lisaks omandiõigusele ka teisi põhiõiguseid, sealhulgas näiteks tegutsemis- ja ettevõtlusvabadust, mistõttu võib isiku õigust kasutada lepingulise esindaja osutatavat õigusabi pidada menetluse iseloomu arvestades vajalikuks. Ärikeelu kohaldamine on sarnane karistusseadustiku §-des 49 ja 49¹ sisalduvate sanktsioonidega. Kriminaalmenetluses kannab õigeks mõistva otsuse korral menetluskulud riik (KrMS § 181). Sama põhimõtet tuleb rakendada ka kriminaalmenetlusega olemuslikult sarnases ärikeelu kohaldamise menetluses.

Üldkogu tunnistas TsMS § 172 lg 8 kolmanda lause põhiseaduse vastaseks ja kehtetuks osas, milles see ei võimalda jätta kohtuväliseid kulusid riigi kanda, kui ärikeeldu ei kohaldata isikule, kellele ei ole antud menetlusabi. Üldkogu hinnangul saab ärikeelu kohaldamise menetlusega kaasnevate kohtukulude jaotuse osas kohaldada analoogia alusel TsMS § 172 lg 3 teist lauset, mis võimaldab konkreetse kohtuasja asjaoludest lähtuvalt otsustada, kas ja millises ulatuses jäävad ärikeelu kohaldamata jätmisel kohtukulud riigi kanda.³⁰

---

²⁷ Samas, p 35.

²⁸ RKÜKo 02.05.2017, [3-2-1-134-16](#), p 53.

²⁹ Samas, p 34.

³⁰ Samas, p 39.

1.3. PANKROTIMENETLUSE JÄRGNE ÄRIKEELD

Menetlusjärgset ärikeeldu (PankrS § 91 lg 3) võib kohus võlgniku või PankrS § 19 lg-tes 1 ja 3 nimetatud isiku suhtes kohaldada juhul, kui isik on jõustunud kohtuotsuse alusel süüdi mõistetud pankroti- või täitemenetluselase kuriteo, maksukuriteo või KarS §-des 380 ja 381¹ nimetatud kuriteo toimepanemises. Menetlusjärgne ärikeeld kehtib kolme aasta jooksul pärast pankrotimenetluse lõppu.

Menetlusjärgne ärikeeld piirneb KarS §-s 49 (tegutsemiskeeld) ja §-s 49¹ (ettevõtluskeeld) sätestatud lisakaristustega. PankrS § 91 lg 3 sätestab küll kohaldamise alused, kuid sätte eesmärgi peab kujundama kohtupraktika. PankrS § 91 lõikes 3 sätestatud ärikeelu kohaldamise aluseks on analoogselt tegutsemis- ja ettevõtluskeeluga süüdimõistmine kuriteos. Keeldude erinevus seisneb selles, milliste kuriteokoosseisude järgi peab isik olema süüdi mõistetud, et keeldu saaks kohaldada. Samuti on erinev see, et menetlusjärgset ärikeeldu saab kohaldada kuriteos süüdimõistmise korral pärast pankrotimenetluse lõppu, ettevõtlus- ja tegutsemiskeelu kohaldamiseks piisab kuriteos süüdimõistmisest.³¹

Erialakirjanduses on leitud, et käsitades PankrS § 91 lg-s 3 sätestatud ärikeeldu olemuslikult karistuslikuna (normi kohaldamise üheks eelduseks on süüdimõistmine kuriteos), tuleks kaaluda PankrS § 91 lg 3 sätestatud ärikeelu institutsiooni kaotamist pankrotiseadusest.³²

---

³¹ A. Tubin. Menetlusjärgne ärikeeld: kas pankrotiõiguslik piirang või karistusõiguslik lisakaristus? *Juridica* 2012/6, lk-d 442 ja 444.

³² Samas, lk 449. P. Manivald. Ärikeeld kui ettevõtlusvabaduse riive. *Juridica* 2003/7, lk 463.

2. MAA- JA RINGKONNAKOHTU PRAKTIKA ÜLEVAADE

2.1. JURIIDILISEST ISIKUST VÕLGNIKU JUHTORGANI LIIKME PANKROTIMENETLUSE AEGNE ÄRIKEELD

2.1.1. Statistika

Kohtute infosüsteemist nähtub, et ajavahemikus jaanuar 2011 – aprill 2015 on ärikeeld määratud üheksale juriidilisest isikust võlgniku juhtorgani liikmele. Perioodil mai 2015 – aprill 2019 ei ole ärikeeldu määratud ühelegi isikule. Küll on sellel perioodil jäetud rahuldamata pankrotihalduri taotlused kolmele isikule ärikeeld määrata. Seega nähtub kohtute infosüsteemist, et ärikeeldu määramine juhtorgani liikmele äriühingu pankroti korral ei ole seega sage ning viimastel aastatel ei ole ärikeeldu PankrS § 91 lg 2 alusel üldse määratud.

2.1.2. Ärikeeldu kohaldamine ja selle põhjendamine

2.1.2.1. Põhjendatud kuriteokahtlus

Riigikohtu praktika järgi tuleb ärikeeldu kohaldamisel kõigepealt ära näidata põhjendatud kuriteokahtlus: ärikeeldu saab kohaldada isiku suhtes, kes on pannud pankrotistunud juriidilist isikut juhtides suure tõenäosusega toime kuriteo, kuid keda ei ole selle eest veel süüdi tunnistanud. Järgnevalt antakse ülevaade sellest, kuidas maakohatud on sisustanud põhjendatud kuriteokahtlust.

Tsiviilasjas 2-14-4990 kohaldas kohus ärikeeldu kahe juhatuse liikme suhtes. Ringkonnaprokuratuur oli alustanud kriminaalmenetlust KarS § 384 ja 381¹ sätestatud tunnustel. Kuivõrd ärikeeldu kohaldamise menetlus ei ole seotud automaatselt juhatuse liikmete suhtes kriminaalmenetluse alustamise faktiga ning kohus peab kuriteo toimepanemise tõenäosust hindama tsiviilõiguslikult, peatus kohus kuriteokahtluse asjaoludel. Kohus nõustus pankrotihalduriga, et jagunemislepingu sõlmimisega on võlgnik muutunud püsivalt maksejõuetuks. Jagunemislepinguga andis võlgnik ära uuele äriühingule oma peamise vara, jättes endale peamiselt kohustused. Jagunemislepingu valmistasid ette juhatuse liikmed. Jagunemise teel tekkinud uus äriühing oli samuti pankrotis. Kohtu hinnangul oli piisav alus kahtlustada jagunemislepingu sõlmimise kaudu võlgniku maksejõuetuse tahtlikku põhjustamist KarS § 384 järgi. Kohus leidis, et on piisav alus kahtlustada juhatuse liikmeid ka raamatupidamise korraldamise nõuete rikkumises KarS § 381¹ tähenduses. Kuna juhatuse liikmed esitasid raamatupidamises ebaõigeid andmeid raskendades sellega oluliselt ülevaate saamist võlgniku varalisest seisundist.³³

Tsiviilasjas 2-12-52282 leidis kohus, et esineb põhjendatud kahtlus, et juhatuse liige pani toime KarS § 209 lg 2 p 1 ja § 384 lg 1 ja § 385¹ järgi kvalifitseeritava teo. Kohus märkis, et on tõendatud, et juhatuse liige tellis kütust omamata kavatsust selle eest tasuda. Juhatuse liige teadis, et äriühing on püsivalt maksejõuetu ning ei oma vahendeid kütuse eest tasumiseks. Seega on olemas põhjendatud kahtlus, et juhatuse liige pani toime KarS § 209 lg 2 p 1 järgi kvalifitseeritava teo. Tellitud kütuse kasutas juhatuse liige ära oma tarbeks. Sellega pööras juhatuse liige võlgnikule kuuluva ja tema valduses oleva vara enda kasuks, millega põhjustas ettevõtte maksejõuetuse ning on põhjendatud kahtlus, et juhatuse liige pani toime KarS § 202 lg 2 p 1 järgi kvalifitseeritava kuriteo. Juhatuse liige teades, et äriühing on maksejõuetu, jättis

---

³³ HMKm 20.10.2014, 2-14-4990.

esitamata pankrotiavalduse ja seega on olemas põhjendatud kahtlus, et ta pani toime ka KarS § 385¹ järgi kvalifitseeritava kuriteo.³⁴

Tsiviilasjas 2-12-14648 määras kohus ärikeelu likvideerijale. Likvideerija võttis omaks, et ta ei selgitanud likvideerimismenetluses välja äriühingu kohustusi ega teatanud likvideerimismenetlusest osanikule, vaid müüs äriühingu kinnistud oluliselt alla turuhinna. Raha kinnistute eest ei laekunud äriühingule, vaid likvideerijale sularahas ja kolmanda isiku kontole. Vara omastamise kohta oli alustatud kriminaalmenetlust. Seda luges kohus piisavaks kuriteokahtluseks.³⁵

Tsiviilasjas 2-10-31157 taotles pankrotihaldur ärikeelu määramist kolmele isikule. Kaks neist olid võlgniku osanikud ja juhatuse liikmed vähem kui üks aasta enne ajutise halduri nimetamist. Kolmas oli juhatuse liige ajutise halduri nimetamise ajal. Maakohus leidis, et juhatuse liikmete lojaalsus- ja hoolsuskohustuse täitmine võlgniku juhtimisel on piisavalt kahtluse alla seatud prokuratuuri poolt kahtlustuse esitamiseiga. Ühele juhatuse liikmele oli esitatud kahtlustus KarS § 209 lg 2 p-d 3 ja 4, KarS § 201 lg 2 p 2 ja 4 ja KarS § 384 lg 1 järgi. Teisele KarS § 209 lg 2 p-d 3 ja 4, KarS § 201 lg 2 p 2 ja 4, KarS § 394 lg 2 p 3 ning KarS § 384 lg 1 järgi. Kolmandale juhatuse liikmele KarS § 201 lg 2 p 4 järgi.³⁶ Ringkonnakohus lisas, et asjaolu, et kõigile kolmele isikule, kelle suhtes maakohus kohaldas ärikeeldu, on esitatud uurimisorgani poolt kahtlustus, annab ka ärikeelu kohaldanud kohtule alust pidada kuriteokahtlust põhjendatuks, st kohtul on alust arvata, et isik on pankrotistunud juriidilist isikut juhtides pannud suure tõenäosusega toime kuriteo.³⁷

Tsiviilasjas 2-12-5746 määras kohus ärikeelu juhatuse liikmele, keda kahtlustati KarS § 201 lg 2 p 2 ja KarS § 217² lg 1 järgi kvalifitseeritavas teos. Kohus põhjendas ärikeelu kohaldamist väga põhjalikult. Kohus märkis, et hinnates ärikeelu kohaldamise menetluses põhjendatud kuriteokahtluse olemasolu, ei pea tsiviilasjana menetlev kohus asuma hindama ja kinnitama süüteokoosseisu muude tunnuste olemasolu või puudumist ehk siis lõplikku süü tõendatust. See on kriminaalmenetluse ese. Kohus tõdes, et kuna on olemas süüteokoosseisu objektiivsed tunnused, siis on põhjendatud kuriteokahtlus juhatuse liikme suhtes KarS § 201 lg 2 p 2 alusel olemas. Kohus märkis, et äriühingu juhatuse liikme käitumist võimalike süütegude toimepanemise aspektist tulebki hinnata eeskätt ÄS § 306 lg 2, lg 7, § 315 lg 1, TsÜS § 35 sisalduvate nõuete alusel. KarS § 217² lg 1 järgi kvalifitseeritava kuriteo subjektiivsete tunnuste olemasolu hindamine isiku käitumises ja objektiivsete ja subjektiivsete tunnuste tõendatuse uurimine on kriminaalmenetluses tõendamiseseme asjaolud ja tsiviilkohtumenetluses ei saa kohus tõendamiseseme asjaolude olemasolu või puudumise hindamisel praegusest kaugemale minna. Põhjendatud kuriteokahtlus KarS § 217² lg 1 alusel on olemas.³⁸

Tsiviilasjas 2-14-56467 märkis kohus, et kuna riigiprokurör on kriminaalmenetluse alustamise määruuses leidnud, et juhatuse liikme tegevuses võivad esineda KarS § 201 lg 1 ja 384 lg 1 kuritegude tunnused, siis on juhatuse liige pannud suure tõenäosusega toime kuriteo.³⁹

Analüüsitud asjadest nähtub, et kuriteokahtlust põhistavad kohtud eelkõige sellega, et prokuratuur on alustanud kriminaalmenetlust. Osades asjades on kohus kuriteokahtluse asjaolusid ka ise põhjalikult analüüsinud. Kuriteod, milles kahtlustatavatele isikutele on ärikeeld määratud, on KarS § 201 (omastamine), § 209 (kelmus), § 217² (usalduse

---

³⁴ VMKm 27.06.2014, 2-12-52282.

³⁵ PMKm 07.02.2014, 2-12-14648.

³⁶ TMKm 08.06.2012, 2-10-31157.

³⁷ TRRKm 06.12.2012, 2-10-31157.

³⁸ TMKm 22.10.2013, 2-12-5746.

³⁹ HMKm 01.04.2015, 2-14-56467.

kuritarvitamine), § 381¹ (raamatupidamiskohustuse rikkumine), § 384 (maksejõuetuse põhjustamine), § 385¹ (pankrotiavalduse esitamise kohustuse rikkumine; kehtetu alates 01.01.2015).

2.1.2.2. Isiku ohtlikkus

Ärikeelu määruses tuleb põhjendada ka isiku ohtlikkust. Riigikohus on leidnud, et ohtlikkust ei saa põhjendada üldise isiku käitumist iseloomustava omadusena, vaid seda tuleb analüüsida igal juhtumil eraldi ning tuvastada ohtlikkus lähitulevikus.⁴⁰ Järgnevalt antakse ülevaade sellest, kuidas maakohtud on sisustanud isiku ohtlikkust.

Tsiviilasjas 2-14-56467 märkis kohus, et äriregistrist nähtuvalt on isik olnud juhatuse liige kokku 12 äriühingus, millest kuus on kustutatud, ühe suhtes on tehtud kustutamishoiatus ning kaks on pankrotis. Kohus leidis, et kuivõrd isiku tegevuse suhtes võlgniku juhatuse liikmena on alustatud kriminaalmenetlust ning ta olnud juhatuse liikmeks mitmetes äriühingutes, millest suur osa on kas registrist kustutatud või pankrotis, on alust järeltada, et eksisteerib tõsine oht, et isik võib ärikeelu kohaldamata jätmisel toime panna uusi sarnaseid kuritegusid.⁴¹

Tsiviilasjas 2-14-4990 põhistas kohus juhatuse liikmete ohtlikkust sellega, et nad on ka varem oma kohustusi rikkunud. Antud asjas sõlmisid juhatuse liikmed jagunemislepingu, millega muutus äriühing maksejõuetuks. Kohus märkis, et selline käitumine on juhatuse liikmete puhul korduv, kuna ka varem on nad tegelenud äriühingute jagamisega. Ka jagunemise tulemusena asutatud äriühing on pankrotis ning selle pankrotihaldur leiab, et raamatupidamist on ebaõigesti korraldatud. Seega oli kohtul alust arvata, et kahtlustuse sisuks olevaid tegusid on isikud toime pannud korduvalt ning võivad sellist käitumist ka jätkata.⁴² Ringkonnakohus lisas, et ärikeelu rakendamise eeldusena tuleb usutavaks muuta, et isikud, kelle suhtes ärikeeldu rakendatakse, võivad tõenäoliselt osutada ohtlikeks ning panna toime samasuguseid rikkumisi. Kui isikud on sarnaseid tegusid teinud ka varem ning on käesoleval juhul olemas piisav tõenäosus, et on toime pandud kuriteod, siis on alust arvata, et isikud võivad tõenäoliselt panna toime samasuguseid rikkumisi ka edaspidi.⁴³

Tsiviilasjas 2-12-52282 märkis kohus, et juhatuse liige on kohtute infosüsteemi kohaselt varasemalt süüdi tunnistanud nii varguses kui ka omastamises ning tema vastu on esitatud mitmeid tsiviilnõudeid. Kohus märkis, et isik on veel kahe äriühingu juhatuse liige ja mõlemal äriühingul on krediidiinfo maksehäirete raporti kohaselt tasumata nõudeid. Kohus leidis, et arvestades, et isik on juhatuse liikmena pannud toime kuritegusid, mis on tinginud ettevõtte maksejõuetuse ning ka teistel tema juhitud juriidilistel isikutel on tekkinud raskused oma kohustuste täitmisega, on põhjendatud eeldus, et juhatuse liige võib ärikeelu kohaldamata jätmisel panna toime uusi sarnaseid kuritegusid.⁴⁴

Tsiviilasjas 2-12-14648 määras kohus ärikeelu likvideerijale, keda kahtlustati omastamises. Kohus märkis, et kuna isik on veel 74 menetluses likvideerija, siis on küllaldane alus kahtluseks, et ta võib likvideerijana ametiseisundit ära kasutada ka teistes menetlustes.⁴⁵

Tsiviilasjas 2-10-31157 leidis kohus, et on põhjendatud kohaldada ärikeeldu kolme juriidilise isiku suhtes, kuna on oht, et nad võivad ka edaspidi ettevõtjana tegutsedes toime panna

---

⁴⁰ RKTkm 22.02.2010, [3-2-1-124-09](#), p 33.

⁴¹ HMKm 01.04.2015, 2-14-56467.

⁴² HMKm 20.10.2014, 2-14-4990.

⁴³ TLRkm 15.12.2014, 2-14-4990.

⁴⁴ VMkm 27.06.2014, 2-12-52282.

⁴⁵ PMkm 07.02.2014, 2-12-14648.

kuritegusid. Kohus märkis, et asja materjalide pinnalt on olemas põhjendatud kahtlus, et juhatuse liikmete tegevus on üheselt suunatud pankrotivõlgniku tulu jätkuvale omastamisele. Nad on veel mitme äriühingu juhatuse liikmed, osadel äriühingutel on märkimisväärsed maksuvõlad, samuti ei ole esitatud maksudeklaratsioone, mis viitab raamatupidamiskohustuse rikkumisele.⁴⁶ Ringkonnakohus lisas, et ohtlikkuse hindamisel on oluline asjaolu, et kahtlustuse kohaselt on juhatuse liikmed omastanud pankrotivõlgniku raha suures ulatuses ja kelmuse teel. Kahtlustuste kohaselt on need isikud suunanud võlgniku rahavood endaga seotud teistesse äriühingutesse, mille tulemusena jääb pankrotivõlgnik neist tuludest ilma ja see laekub lõppkokkuvõttes juhatuse liikmete isiklikele pangaarvetele. Lisaks kahtlustatakse ühte juhatuse kiiget ka rahapesus suures ulatuses, mis on esimese astme kuritegu.

Ringkonnakohus lisas, et pankrotimenetluslik kogemus näitab, et isikud, kes on andnud nõusoleku täita juhatuse liikme kohustusi vahetult enne juriidilise isiku pankroti väljakuulutamist ja kes on samal ajal tihedalt äriliselt seotud varasemate juhatuse liikmetega, võivad selliseid nõusolekuid anda korduvalt ja seda just äriühingu potentsiaalse maksejõuetuse olukorras, mis muudab sellise isiku ohtlikuks, sest tal on valmisolek ka maksejõuetuse tekitamisega seotud kuritegude toimepanemiseks. Seega näitab kõigile kolmele isikule esitatud kahtlustus, et kahtlustuse sisuks olevate tegude mõju võlgniku maksejõuetuks muutumisele ja võlausaldajate huvide kahjustamisele on olnud väga oluline. Kuna nimetatud isikud ei ole loobunud tegutsemast äriühingute juhatuse liikmena, siis tuleb nende ohtlikkust äriühingute juhtimisel hinnata kõrgeks ka kõige lähemas tulevikus.⁴⁷

Tsiviilasjas 2-12-5746 märkis kohus, et äriregistri andmetel on juhatuse liikmel seosed seitsme äriühinguga, millest kolme pankrot on välja kuulutatud, ja ühe sihtasutusega. Isikuga seotud äriühingute võlausaldajad kannavad suuri majanduslikke kahjusid. Kohus leidis, et arvestades juhatuse liikme käitumist võlgniku juhtimisotsustuste tegemisel, on tõsine oht, et mistahes äriühingut juhtides võib ta jätkata raskete juhtimisvigade toime panemist. Samuti on oht, et juhatuse liige jätkab kuritegude toimepanemist, kuna on olemas põhjendatud kahtlus, et ta pani võlgnikku juhtides toime KarS § 201 lg 2 p 2, § 385¹ ja KarS § 217² lg 1 järgi kvalifitseeritavad teod. Kohus märkis, et juriidilise isiku juhtorgani liikme käitumise hindamisel eelneval perioodil ja prognoosides tema võimalikke käitumisviise edaspidi, tuleb hindamisaluseks võtta TsÜS järgi juhatuse liikmele täitmiseks kohustuslikud nõuded: tema lojaalsus juhitud äriühingule, nõue tegutseda juhtorgani liikmelt tavaliselt oodatava hoolega ja just sellele äriühingule majanduslikult kõige otstarbekamal viisil ning nõue tegutseda korraliku ettevõtja hoolsusega. Kohus leidis, et fakt, et rida teisi juhatuse liikmega seotud äriühinguid on samuti pankrotis, osutab, et rasked vead äriühingu juhtimisel ei ole tema puhul üksnes oht, vaid realiseerunud tegelikkus.⁴⁸

Isiku ohtlikkuse hindamisel on kohtud vaadanud seega isiku tegevust teiste juriidiliste isikute juhtimisel. Eelkõige on põhjendatud ohtlikkust sellega, kui ka teistel isikuga seotud äriühingutel on makseraskused või on kuulutatud välja nende pankrot. Kui isik on sarnaseid rikkumisi teinud ka varem, siis on alust arvata, et isik võib ka edaspidi panna tõenäoliselt toime samasuguseid rikkumisi. Samuti kontrollivad kohtud, kas isikut on varem kuriteos süüdi mõistetud.

---

⁴⁶ TMKm 08.06.2012, 2-10-31157.

⁴⁷ TRRM 06.12.2012, 2-10-31157.

⁴⁸ TMKm 22.10.2013, 2-12-5746.

2.1.2.3. Ärikeelu ulatus

Ärikeelu kohaldamine ei või olla üldine ja ärikeelu saanud isiku jaoks peab olema selge, millise ettevõtlusega või muu majandustegevusega ei või isik tegeleda. Järgnevalt näited sellest, millises ulatuses on kohus ärikeeldu kohaldanud ja kuidas seda põhjendanud.

Tsiviilasja 2-14-56467 resolutsiooni sõnastuse kohaselt kohaldati juhatuse liikme suhtes võlgniku pankrotimenetluse lõpuni ärikeeldu ning keelati tal kohtu loata olla juriidilise isiku juhtorgani liige, juriidilise isiku likvideerija ja prokurist. Kohtu põhjendustes ärikeelu ulatuse kohta midagi rohkem kirjas ei ole.⁴⁹

Tsiviilasjas 2-14-4990 kohaldati ärikeeldu kahe isiku suhtes ja keelati neil tegutseda ehituse valdkonnas juriidilise isiku juhtorgani liikmena kuni võlgniku pankrotimenetluse lõpuni. Kohus leidis, et valdkonnaga piiritletud ärikeeld on piisavalt selge ning rahuldab pankrotihalduri taotluse keelates juhatuse liikmetel tegutseda ehituse valdkonnas juriidilise isiku juhtorgani liikmena.⁵⁰

Tsiviilasjas 2-12-52282 märkis kohus, et peab isikul keelama sellise tegevuse, mille käigus on potentsiaalne võimalus, et isik võib panna toime samalaadseid kuritegusid, mida ta tõenäoliselt tegi pankrotivõlgniku juhtimisel. Kohus leidis, et kuna juhatuse liikme tegevus ei olnud seotud konkreetse valdkonnaga ning ta oli tõenäoliselt pannud juriidilist isikut juhtides toime kelmuse, siis tagab ärikeelu eesmärki see, kui kohus keelab isikul tegutseda osaühingute ja aktsiaseltside juhatuse liikme ja prokuristina juriidilise isiku tegevusvaldkonnast sõltumata.⁵¹

Tsiviilasjas 2-12-14648 kehtestas kohus likvideerijale keelu tegutseda alates kohtumääruse jõustumisest kuni võlgniku pankrotimenetluse lõpuni juriidilise isiku likvideerijana.⁵²

Tsiviilasjas 2-10-31157 keelas kohus kolmel juhatuse liikmel kuulumise mistahes tegevusalal tegutsevate äriühingute juhatusse ja nõukogusse ning samuti äriühingute likvideerijana ja prokuristina tegutsemise. Kohus lisas, et ärikeelu saanud isikutel on võimalik tegeleda mõistliku tulutoova tegevusega, mis tagab neile igakuise sissetuleku töölepingu või muu sarnase lepingu alusel töötades.⁵³ Ringkonnakohus märkis, et maakohus on määruse resolutsioonis täitnud riigikohtu juhiseid selles, mis puudutab ärikeelu ulatust. Ringkonnakohus lisas, et pankrotiseadus ei välista ärikeelu kohaldamisel isikul keelata mistahes tegevusalal tegutsevate äriühingute juhatusse ja nõukogusse kuulumine ning samuti äriühingute likvideerijana ja prokuristina tegutsemine. Maakohtu poolt kohaldatud ärikeelu ulatus oli ringkonnakohtu hinnangul vastavuses isikutele esitatud kahtlustuse sisuga, sest esines võimalus, et isikud panevad tegusid, milles neid kahtlustatakse toime ükskõik millises valdkonnas tegutseva äriühingu juhtimisel. Ärikeelu saanud isikutele on jäetud õigus tegutseda füüsilisest isikust ettevõtjana mistahes valdkonnas, samuti mittetulundusühingute ja sihtasutuste juhtorgani liikmena.⁵⁴

Tsiviilasjas 2-12-5746 kohaldas kohus isiku suhtes ärikeeldu nii, et keelas tal olla mistahes juriidiliste isikute, kaasa arvatud välismaiste juriidiliste isikute juhtorgani liige, prokurist või likvideerija. Mittetulundusühingu juhtorgani liikmeks olemist ja tegutsemist füüsilisest isikust ettevõtjana ei pidanud kohus vajalikuks piirata.⁵⁵ Selline resolutsiooni sõnastus on analüüsi

⁴⁹ HMKm 01.04.2015, 2-14-56467.

⁵⁰ HMKm 20.10.2014, 2-14-4990.

⁵¹ VMK 27.06.2014, 2-12-52282.

⁵² PMK 07.02.2014, 2-12-14648.

⁵³ TMK 08.06.2012, 2-10-31157.

⁵⁴ TRRK 06.12.2012, 2-10-31157.

⁵⁵ TMK 22.10.2013, 2-12-5746.

autori hinnangul vastuoluline, kuna kõigepealt keelab kohus olla mistahes juriidilise isiku juhtorgani liige, aga olemist mittetulundusühingu juhtorgani liikmeks ei pea vajalikuks piirata. Mittetulundusühing on samuti juriidiline isik.

Analüüsist nähtub, et valdkonnapõhist ärikeeldu kohaldas kohus ainult ühes asjas. Enamasti sõnastati resolutsioon selliselt, et isikul on keeld olla äriühingu juhtorgani liige, tegutseda likvideerija ja prokuristina. Resolutsioon peab olema selge ja üheselt mõistetav, et ärikeelu saanud isikule oleks täpselt aru saada, millised piirangud on tema tegevusele seatud.

2.1.2.4. Isiku ärakuulamine

Analüüsitud asjadest nähtus, et kohtud on isiku, kelle suhtes ärikeelu menetlus on algatatud, ka reeglina ära kuulanud. Kahes tsiviilasjas keeldus isik ise ärakuulamisest.

Tsiviilasjas 2-14-56467 ei esitanud juhatuse liige kohtule oma kirjalikke seisukohti ega ilmunud ärakuulamisele kohtusse. Kohus selgitas, et võib isiku ära kuulata ka telefoni teel ning palus edastada kohtule oma telefoninumber. Juhatuse liige oma telefoninumbrit ei edastanud. Eeltoodust tulenevalt oli kohus seisukohal, et isik ei ole kohtule kättesaadav ega soovi kohtu pakutud ärakuulamise võimalust kasutada.⁵⁶

Tsiviilasjas 2-12-5746 keeldus juhatuse liige suulisest ärakuulamisest, kuna ei leidnud endale selleks ajaks lepingulist esindajat. Ta esitas hiljem taotluse ärakuulamiseks esindaja juuresolekul, mille kohus jättis rahuldamata. Kohus märkis, et isikule oli tagatud suuline ärakuulamine, millest ta keeldus. Kirjalike seisukohtade esitamise võimalus oli tagatud kahel korral ja seda võimalust isik koos esindajaga ka kasutas. Kohus selgitas, et ärakuulamine kui menetlustoiming on isikule pakutud võimalus avaldada tema poolt vajalikuks peetavat kohtule suuliselt ja isikul on endal vabadus otsustada, kas ta soovib seda võimalust kasutada. Menetlustoimingute läbiviimise aja ja vormi küsimused on aga kohtu otsustada.⁵⁷

2.1.2.5. Ärikeelu jõustumine

Riigikohus on leidnud, et ärikeelu määramisel peab kohus arvestama ka sellega, millal muutub ärikeeld isikule täitmiseks kohustuslikuks. Sõltuvalt sellest, kui koormav on ärikeeld isikule, peab kohus arvestama, kui kiiresti jõuab isik oma tegevuse ümber korraldada. Kuigi ärikeelu määrus kuulub TsMS § 478 lg 4 esimese lause järgi viivitamatule täitmisele, saab kohus TsMS § 478 lg 4 teise lause alusel määrata, et määrus kuulub täitmisele hiljem. Analüüsitud asjadest kahel korral lükkas kohus määruse täitmise edasi 30 päeva.

Tsiviilasjas 2-10-31157 märkis ringkonnakohus, et maakohus on kooskõlas TsMS § 478 lg-ga 4 ja PankrS § 5 lg-ga 3 põhimõtteliselt õigesti määranud, et määrus ärikeelu kohaldamise osas kuulub täitmisele viivitamatult. Seega tekkis isikutel, kelle suhtes ärikeeldu kohaldati, kohe alates ärikeelu määrmise saamisest kohustus oma tegevus ärikeeluga kooskõlla viia. Äriregistri andmetel ei olnud aga isikud oma tegevust ärikeeluga kuni ringkonnakohtu määrmise tegemiseni kooskõlla viinud ja rikkusid seega ärikeeldu. Kuna kohus peaks ärikeelu kohaldamisel andma isikule aega oma tegevuse kooskõlla viimiseks, leidis ringkonnakohus, et maakohtu määrust tuleb viivitamata täitmise osas muuta ja TsMS § 478 lg 4 teise aluse alusel määrata, et määrus kuulub täitmisele alates 4. jaanuarist 2013, kuid mitte hiljem kui alates määruse jõustumisest.⁵⁸

---

⁵⁶ HMKm 01.04.2015, 2-14-56467.

⁵⁷ TMK 22.10.2013, 2-12-5746.

⁵⁸ TRRK 06.12.2012, 2-10-31157.

Tsiviilasjas 2-12-5746 määras kohus, et andmaks võimalus äriühingutele oma juhtimistegevus ümber korraldada AS § 180 lg 3¹ nõuetele vastavaks ja võimaldamaks isikul ärikeeldu mitte rikkuda, kuulub määrus täitmisele alates 23. novembrist 2013. a, kuid mitte hiljem kui alates määruse jõustumisest.⁵⁹

2.1.3. Kahekordne ärikeeld

Analüüsitud asjade seas oli üks juhtum, kus kohus määras ärikeelu isikule, kelle pankrot oli välja kuulutatud, ehk kelle suhtes kehtis juba automaatne füüsilisest isikust pankrotivõlgniku ärikeeld. **Tsiviilasjas 2-12-14648** vaidles isik vastu ärikeelu kehtestamisele põhjusel, et tema pankroti väljakuulutamiseega on juba jõustunud tema suhtes ärikeeld ning käesolevas tsiviilasjas kehtestatud ärikeeld on ebamõistlik. Isiku pankrot kuulutati välja 03.09.2013. Tsiviilasjas 2-12-14648 kohaldata ärikeeldu 07.02.2014. Ringkonnakohus leidis, et kuivõrd isik on ise välja toonud, et tema suhtes on jõustunud ärikeeld ka teises tsiviilasjas ning eelduslikult kestab füüsilise isiku pankrotimenetlus kauem kui äriühingu pankrotimenetlus, siis kahekordne ärikeeld iseenesest ei riku tema õigusi. Juriidilise isiku pankrotimenetluses võlgniku likvideerijale ärikeelu kehtestamine on PankrS § 91 lõike 2 kohaselt kohtu diskretsiooniosus. Maakohule ei saa käesoleval juhul heita ette diskretsioonipiiride ületamist. Maakohus on kaevatavas määruses näidanud ära põhjendatud, samuti esitanud põhjendused, miks isik võib edaspidi likvideerijana tegutsedes oma ametiseisundit ära kasutada.⁶⁰

2.1.4. Ärikeelu lõpetamine

Kohus võib pankrotimenetluse ajal isiku ärikeelu alt vabastada või ärikeelu ulatust kitsendada, aga ka laiendada. Eelkõige tuleb isik ärikeelu alt vabastada, kui tema ohtlikkust põhjendavad asjaolud on ära langenud. Analüüsitud tsiviilasjades lõpetas kohus ühel juhul isikule kohaldatud ärikeelu, kuna selle aluseks olnud asjaolud olid ära langenud.

Tsiviilasjas 2-12-5746 leidis kohus, et isik tuleb ärikeelu alt vabastada, kui tema ohtlikkust põhjendavad asjaolud on ära langenud – isik oli õigeks mõistetud kuriteos, millest lähtudes kohus ärikeeldu põhjendas. Kohus märkis, et isiku suhtes kohaldatud ärikeeld on täitnud ka pankrotimenetluse tagamise funktsiooni. Isik on andnud pankrotihaldurile ulatuslikku teavet ning on omastamise süüdistuses õigeks mõistetud. Menetlused tsiviilasjades, mis puudutasid pankrotivõlgniku ja emattevõtte vahelisi tehinguid, on lõpetatud. Isikust ei lähtu ohtu uute, tulevikus toime pandavate kuritegude sooritamiseks. Kõike eeltoodut arvestades leidis kohus, et isikule võlgniku pankrotimenetluse lõpuni ärikeelu kohaldamise alused on ära langenud ja isiku suhtes on võimalik ärikeelu kohaldamine lõpetada.⁶¹

2.1.5. Ärikeelu kohaldamata jätmine

Kahes tsiviilasjas jättis kohus pankrotihalduri taotluse kohaldada juhatuse liikmete suhtes ärikeeldu rahuldamata. Nendes asjades leidis kohus, et isikute ohtlikkus ei ole põhjendatud.

Tsiviilasjas 2-14-6608 taotles pankrotihaldur ärikeeldu kahele võlgniku juhatuse liikmele. Taotluse kohaselt sõlmisid juhatuse liikmed võlgniku ja võlgnikuga seotud äriühingute vahel mitmeid võlgnikule ja tema võlausaldajatele kahjulikke lepinguid. Pankrotihaldur leidis, et juhatuse liikmed on näilike lepingute sõlmimisega võlgniku ja lähikondsete vahel suure tõenäosusega toime pannud kuriteo. Prokuratuuri kirja kohaselt oli alustatud kriminaalmenetlust KarS § 209 lg 1, § 25 lg 2, KarS § 280 lg 1 ning KarS § 217² lg 1 järgi.

⁵⁹ TMKm 22.10.2013, 2-12-5746.

⁶⁰ TLRKm 26.05.2014, 2-12-14648.

⁶¹ TMKm 15.10.2015, 2-12-5764.

Kohus nõustus, et kuriteo toimepanemise tõenäosus esineb. Samas aga leidis kohus, et pelgalt kriminaalmenetluse alustamine ei ole piisav ärikeelu kohaldamiseks, sest esinema peab ka tõsine oht, et isik paneks kuritegusid toime tulevikus. Kuivõrd isikute juhtimisel tegutsevate muude juriidiliste isikutega probleeme ei esinenud, märkis kohus, et põhjendatud ei ole alust väita, et juhatuse liikmed võivad suure tõenäosusega toime panna uusi kuritegusid.⁶²

Ka tsiviilasjas 2-14-16404 leidis kohus, et ärikeelu kohaldamine juhatuse liikmele ei ole põhjendatud. Kohus märkis, et prokuratuur on küll algatanud kriminaalmenetluse KarS § 384 lg 1 tunnustel, kuid kahtlustust esitatud ei ole. 01.01.2015. a jõustunud karistusõiguse revisjoni muudatused, millega on varasema redaktsiooni § 384 üks teoalternatiiv – ühe võlausaldaja teisele eelistamine – alates 01.01.2015. a karistatav § 384¹ järgi. Kohtu kogutud andmetest nähtuvalt ei uurinud menetleja, kas juhatuse liige on toime pannud KarS § 384¹ sätestatud teo. Kuna kuriteokahtlus peab tuginema konkreetsetele andmetele ja kohus ei saa selle põhjendamisel piirduda üksnes üldsõnalise tõdemusega, et asja materjalide pinnalt on olemas põhjendatud kuriteokahtlus, ei olnud kohus veendunud põhjendatud kuriteokahtluse esinemises. Isik on juhatuse liige veel 21-s äriühingus ja ühes mittetulundusühingus. Äriühingute majandusaastaaruannetest nähtus, et ühingud on kasumlikud ja nende omakapital positiivne. Juhatuse liiget ei ole varem kuritegudes süüdi tunnistatud. Samuti ole temaga seotud äriühingute suhtes alustatud ühtegi kriminaalmenetlust. Kohtu hinnangul ei olnud seega ka isiku ohtlikus põhjendatud.⁶³

2.2. PANKROTIMENETLUSE JÄRGNE ÄRIKEELD

Kohtute infosüsteemist tehtud otsingu andmetel ei leidunud ühtegi juhtu, kus kohus oleks kohaldanud PankrS § 91 lg-s 3 sätestatud pankrotimenetluse järgset ärikeeldu ajavahemikus jaanuar 2011 – aprill 2019. Seega ei leia PankrS § 91 lg 3 praktikas üldse kasutust. Ka 2009. a analüüsist nähtus, et pankrotimenetluse järgse ärikeelu määramine oli üsna erandlik.

Menetlusjärgne ärikeeld piirneb karistusõiguslike lisakaristustega (ettevõtluskeeld, tegutsemiskeeld) ja on oma iseloomult väga karistuse sarnane. Ajavahemikus jaanuar 2014 – märts 2019 kohaldasid maakohatud tegutsemiskeeldu 24 kriminaalasjas ja ettevõtluskeeldu 22 kriminaalasjas.⁶⁴ Ka tegutsemis- ja ettevõtluskeeldu ei ole praktikas palju kohaldatud, kuigi nende määramiseks on seaduses sätestatud üsnagi ulatuslikud alused.

---

⁶² HMKm 31.01.2017, 2-14-6608.

⁶³ TMK 24.03.2016, 2-14-16404.

⁶⁴ M. Sedman. „Ettevõtlus- ja tegutsemiskeeld kohtupraktikas 2014–2019“.

KOKKUVÕTE

- Ajavahemikus jaanuar 2011 – aprill 2019 on pankrotimenetluse aegne ärikeeld määratud üheksale juriidilisest isikust võlgniku juhtorgani liikmele. Ärikeelu määramine äriühingu juhtorgani liikmele ei ole seega sage, viimane ärikeeld määrati aprillis 2015.
- Kohtute infosüsteemist saadud andmete alusel ei ole sellel perioodil määratud mitte ühtegi pankrotimenetluse järgset ärikeeldu (PankrS § 91 lg 3). Ka 2009. a analüüsist tuli välja, et pankrotimenetluse järgse ärikeelu määramine on üsna erandlik. Menetlusjärgne ärikeeld piirneb karistusõiguslike lisakaristustega (ettevõtluskeeld ja tegutsemiskeeld). Erialakirjanduses on leitud, et käsitades PankrS § 91 lg-s 3 sätestatud ärikeeldu olemuslikult karistuslikuna, tuleks kaaluda PankrS § 91 lg 3 sätestatud ärikeelu institutsiooni kaotamist pankrotiseadusest.
- PankrS § 91 lg 2 järgse ärikeelu põhiliseks eesmärgiks on olla preventiivne sunnivahend. Riigikohus on leidnud, et nimetatud sätte alusel saab ärikeeldu kohaldada üksnes isiku suhtes, kes on pannud pankrotistunud juriidilist isikut juhtides suure tõenäosusega toime kuriteo, kuid keda ei ole selle eest veel süüdi tunnistatud ning kelle puhul on oht, et ta võib ärikeelu kohaldamata jätmisel toime panna uusi kuritegusid.
- Kuriteokahtlus peab tuginema konkreetsetele andmetele ja kohus ei saa selle põhjendamisel piirduda üksnes üldsõnalise tõdemusega, et asja materjalide pinnalt on olemas põhjendatud kuriteokahtlus. Isiku ohtlikkust hinnates tuleb kohtul esmajoones arvestada neid pankrotivõlgnikku juhtides toime pandud tegusid, milles isikut kahtlustatakse.
- Analüüsitud asjadest nähtub, et kuriteokahtlust põhistavad kohtud eelkõige sellega, et prokuratuur on alustanud kriminaalmenetlust. Osades asjades on kohus kuriteokahtluse asjaolusid ka ise põhjalikult analüüsinud.
- Kuritoad, milles kahtlustatavatele isikutele on ärikeeld määratud, on KarS § 201 (omastamine), § 209 (kelmus), § 217² (usalduse kuritarvitamine), § 381¹ (raamatupidamiskohustuse rikkumine, § 384 (maksejõuetuse põhjustamine), § 385¹ (pankrotiavalduse esitamise kohustuse rikkumine, kehtetu alates 01.01.2015).
- Isiku ohtlikkuse hindamisel on kohtud eelkõige vaadanud isiku varasemat käitumist teiste juriidiliste isikute juhtimisel. Näiteks kui isik on olnud juhatusse liige mitmetes äriühingutes, millest suur osa on kas registrist kustutatud või pankrotis, on alust järeldada, et eksisteerib tõsine oht, et isik võib ärikeelu kohaldamata jätmisel toime panna sarnaseid tegusid uutes äriühingutes.
- Ühel juhul määras kohus ärikeelu likvideerijale, keda kahtlustati omastamises. Kuna isik oli likvideerija veel 74 menetluses, siis esines kohtu hinnangul suur oht, et ta võib oma ametiseisundit kuritarvitada ka teistes menetlustes.
- Kahes tsiviilasjas jättis kohus ärikeelu juhatusse liikmetele kohaldamata, leides, et pelgalt kriminaalmenetluse alustamine ei ole piisav ärikeelu kohaldamiseks, kui isiku ohtlikkus ei ole põhjendatud.
- Riigikohtu halduskolleegium on öelnud, et ärikeelu kohaldamine ei või olla üldine ja ärikeelu saanud isiku jaoks peab olema selge, millise ettevõtlusega või muu majandustegevusega ei või isik tegeleda. Analüüsitud lahenditest nähtus, et valdkonnapõhist ärikeeldu kohaldas kohus ainult ühes asjas. Enamasti sõnastati resolutsioon selliselt, et isikul on keeld olla äriühingu juhtorgani liige, tegutseda likvideerija ja prokuristina.
- Ühes tsiviilasjas lõpetas kohus ärikeelu, kuna isiku ohtlikkust põhjendavad asjaolud olid ära langenud. Isik oli mõistetud kriminaalasjas õigeks ja ta oli asunud pankrotimenetlust puudutavate tsiviil- ja kriminaalajade menetlemisele kaasa aitama.

KASUTATUD MAA- JA RINGKONNAKOHTU LAHENDID

- TMK_m 08.06.2012, 2-10-31157.
- TRRK_m 06.12.2012, 2-10-31157.
- TMK_m 22.10.2013, 2-12-5746.
- PMK_m 07.02.2014, 2-12-14648.
- TLRK_m 26.05.2014, 2-12-14648.
- VMK_m 27.06.2014, 2-12-52282.
- HMK_m 20.10.2014, 2-14-4990.
- TLRK_m 15.12.2014, 2-14-4990.
- HMK_m 01.04.2015, 2-14-56467.
- TMK_m 15.10.2015, 2-12-5764.
- TMK_m 24.03.2016, 2-14-16404.
- HMK_m 31.01.2017, 2-14-6608.